

Minnen

*- från Hans Löfgrens
liv och uppväxtmiljö i Rismyrliden.*

Skelleftebygdens tidiga historia

Nu i början av 2000-talet är det länge sen skogsbygderna väster om Skellefteå fick några invånare. Många hundra år. I böcker om Skelleftebygdens historia kan man läsa att redan på 1300-talet började folk bosätta sig på många platser nere vid kusten. Jägare och fiskare kom från Hälsingland, Medelpad och Ångermanland. Snart började byar bildas med ett antal "rökar" (skorstenar). Varje rök var ett hushåll. En skattebok utkom 1413. Där säges det att det då fanns 80 hushåll från Lövånger i söder upp till Piteågränsen i norr, omkring 500 personer.

Förutom att jaga och fiska livnärde sig människorna på enkelt jordbruk och boskapsskötsel.

Med lie slog man hö vid bäckar och på myrar, kor fick beta fritt i skogen. Inte alla nybyggare hade egen häst, man kunde ibland få låna av en granne, som kanske bodde en mil bort. I hemmen föddes många barn, men en del av dessa dog redan tidigt på grund av sjukdomar som härjade eller på grund av den fattigdom och svält som var så vanlig i många hem. – När barnen kommit upp i 10-12-årsåldern fick de hjälpa till i arbetet i hemmet, i jord- och skogsbruket. Pojkarna fick ofta valla korna på skogsbetet under somrarna medan flickorna blev barnskötare och småpigor under mammans ledning.

Det var vanligt att pojkar och flickor i tonåren blev drängar och pigor hos bönder som hade större gårdar. Fram till 1800-talets mitt förekom inte någon allmän skolundervisning för barnen och när den efterhand blev vanlig var det inte så många veckor i taget man fick delta. En lärare fick i regel flytta ett antal gånger under läsåret och därigenom kunde ett större antal elever få någon tids undervisning varje år. Man undervisades i att läsa, skriva och räkna. Dessutom var kristendomskunskap viktig. Psalmboken, katekesen och biblisk historia utgjorde de viktiga böckerna. Psalmverser och huvuddelarna i Luthers lilla katekes skulle läras in utantill. Detta gick ganska lätt för en del men var mycket svårt för andra.

Då en pojke eller flicka var omkring femton år skulle man "gå och läsa", dvs delta i konfirmandundervisningen. Det innebar för många konfirmander att man måste vara hemifrån under konfirmandtiden. Då bodde man ofta inackorderad hos någon värdfamilj kanske tillsammans med ganska många andra. Prästen var ensam lärare för 100 konfirmander eller fler. Även konfirmandläsningen innebar mycket utantillpluggande och

disciplinen i "klassen" var ofta hård. Flickorna hade en konfirmandpräst och pojkarna en annan. I mindre församlingar kunde alla ungdomar samlas i samma grupp.

På 1700- och 1800-talen växte befolkningen i kustbygden och bebyggelsen utökades så att byarna blev större. Fler bondgårdar kom till och man odlade upp mera mark. En del drog i väg och började med så kallade "nybyggen" på helt nya platser oftast i närheten av någon sjö där man kunde fiska. Myndigheterna uppmuntrade sådan utflyttning genom att ge skattelättnader under uppbyggnadstiden. Det var ett hårt liv som dessa nybyggarfamiljer levde och man kunde inte så lätt få hjälp i krislägen eftersom det kunde vara åtskilliga kilometer, kanske mil till närmaste granne. Vi som lever i städer och tätorter på 2000-talet med många bekvämligheter kan ju inte fatta hur dessa människor hade det. Säkert är ändå att när de fick uppleva någon förbättring i sina levnadsförhållanden så var de mer tacksamma för detta än vi någonsin kan bli.

Här börjar Rismyrlidens historia

Behovet att finna ny mark att leva på ledde också till att Rismyrliden blev befolkat. I gamla handlingar hos Länsstyrelsen i Umeå kan man läsa att kommissionslantmätare C. Kellerstedt förrättade s.k. utsyning av nybygget Rismyrliden den 31 oktober 1825. Det står i dessa papper att nybygget tidigare hörde till Bureå AB:s marker (skogsbolag). Kyrkligt sett hörde man från 1825 till 1864 hemma i Burträsk socken (församling). Den 9 oktober 1864 blev det bestämt att Rismyrliden skulle höra till Skellefteå socken.

Man tror att den förste ägaren till Rismyrliden var Johan Johansson född 1795 i Skellefteå. Han gifte sig och bosatte sig Stenbäcken, en granngård till Rismyrliden. Hans familj flyttade aldrig till Rismyrliden. Nybygget såldes omkr 1830 till Johan Sandström i Skellefteå (född 1781 i Piteå). Sandström var skeppsbyggare, delägare bl a i fyra sågverk och var i stort behov av tillgång till skog. Sandström står skriven som ägare av Rismyrliden från 1830 till sin död 1841.

Hur kommer det sig att dom som senare på 1800- och 1900-talen bodde i Rismyrliden fick namnet Lövgren (Löfgren enl. äldre stavning i kyrkböckerna)? Det var mycket vanligt på 1800-talet att man kunde byta efternamn (t.ex. när en ung man gjorde militärtjänst).

Medan Johan Sandström ägde Rismyrliden kom Johan Fredrik Andersson till gården som arrendator. Han var född i Bodbyn, Burträsk 18/11 1802. Han gifte sig 1828 med Britta Elisa Broman. Hon hade sedan tidigare två söner. Den yngre av dessa var Gustav Wilhelm Löfgren. Han var född 14/7 1823 och blev som det har sagts Rismyrlidens "storbyggmästare". Han stod bakom tillkomsten av många av de byggnader som i början av 2000-talet finns på gården, bl.a. "storböninga" från 1876.

Tidigare hade Johan Fredrik Andersson byggt enklare bostäder och uthus. Den norra delen av det hus som på 1950-talet var Bror Löfgrens bostad kan vara från den tiden. Senare byggdes den södra delen och blev GW:s huvudbyggnad. Gustav Wilhelm Lövgren köpte gården Rismyrliden från den tidigare ägaren Johan Sandström kort före dennes död 1841.

Man odlade ny mark, kunde skaffa flera husdjur och i arbetet deltog barnen samt tidvis både piga och dräng. Gustav Wilhelm gifte sig 13/4 1845 med Britta Kristina Eliasdatter född 1820 i Ljusvattnet (omkr 15 km från Rismyrliden). De fick fem barn. Den yngste sonen var Elias August Löfgren född 5/12 1854. Denne August Löfgren blev Ulla och Hans Löfgrens farfar !

August Löfgren gifte sig 1877 med Kristina Charlotta Andersdotter. Hon var född 14/4 1853 i Burträsk.

August Löfgren var liksom sin far en driftig karl som utvecklade hemmanet ytterligare. Vår pappa Lars brukade säga att "det var anne hort" med August dvs han var snabb till beslut och handling. Han dog den 21/3 1935. Vår farmor Kristina avled i september 1939. Hon hade redan hunnit fylla 80 år när jag föddes och jag kommer ihåg att hon var rörelsehindrad och därför måste vistas inomhus nästan ständigt. En sommar då det hade varit fint väder en tid och höslättern gått bra ville min pappa hjälpa henne så att hon kunde få komma ut. Hur skulle det gå till? Jo, pappa tog fram en mindre långsläde, band fast en köksstol på den och sedan kunde farmor sitta på stolen och bli skjutsad runt på de nyslagna ägorna. Den gamla hästen Rulle som inte gick så fort var lämplig som dragare. Det var roligt för mig att gå in och hälsa på min farmor. Hon låg ganska mycket till sängs

under de sista åren. Vi kunde prata om så många saker hon och jag. Hon berättade om saker som hänt förr och vi tittade på de många bilderna i familjebibeln. Särskilt minns jag berättelsen om när Abraham blev befalld att vandra bort till Moria berg och där offra sin son Isak. Isak blev räddad och det var jag glad för. Läs mera om Du vill i 1 Mos 22. Sedan jag blev vuxen har jag läst om en annan far som gav sin ende son till räddning för mänskligheten, se gärna Joh 3: 16 och Jesaja 53.

Farmor Kristinas begravning ägde rum i Skellefteå landsförsamlings gravkapell. På den tiden brukade begravningstjänsten börja söndagar kl 09.30. Det kunde vara upp till fyra kistor som stod uppställda längst fram i gravkapellet. De som tillhörde de olika begravningsföljerna satt eller stod i närheten av "sin" kista. De avlidna hade varit bosatta i olika byar inom socknen (församlingen). Hela skaran av begravningsgäster uppgick kanske till 200 personer. Prästen höll en predikan (tal) som ju av naturliga skäl inte kunde bli så "personligt" som det oftast är nu på 2000-talet. Överlåtelsen (när jord läggs på kistan) skedde dock individuellt för var och en. Psalmer, böner och extra musik var givetvis gemensamt. När begravningstjänsten var slut bars kista efter kista ut och respektive följe anslöt. Kistorna bars till de olika jordgravarna där ett mera personligt avskedstagande kunde ske. Blommor lades ner, många korta tal hölls och någon ytterligare psalm sjöngs. Nu hade klockan hunnit bli 11 och högmässan i landskyrkan hade börjat. Där hade redan många människor samlats och nu anslöt begravningsföljerna. De brukade gå in under någon psalm. Vid större "kyrkhelger" kunde 2000 personer deltaga i högmässan. Cirka 20000 – 25000 invånare fanns totalt i församlingen.

Farmor Kristinas begravning i sept 1939 sammanföll med Andra världskrigets utbrott. Ett personligt minne jag har är att vi från Rismyrliden, Orrträsk, Grönliden m fl byar såg landstormssoldater som marscherade på gatorna. De hade ungefär samma uppgifter som hemvärnet senare fick.

August Löfgrens barn.

Enl. en förteckning som Elov Lindmark, Norrböleg. 8A, Skellefteå gjort i juni månad 1982 med hjälp av mantals- och skattelängder.

Gustav Alfred född 11/2 1879. Dog som liten.
Kristina Lovisa född 13/3 1881. Dog 15/1 1892.

Bror August född 15/3 1883. Gifte sig juli 1943 med Svea Karlsson från Grannäs. Hon avled 1957 och Bror april 1959.

Hilma Maria född 28/2 1885. Dog ogift före 1930.

Karl Ludvig född 5/5 1887. Gifte sig omkr 1910 med Lina Normark från Ursviken. Karl avled 28/12 1966 och Lina i jan 1959.

Lars Wilhelm född 4/8 1889. Gifte sig 1930 med Signe Stenmark från Grönliden. Lars avled 22 aug 1971 och Signe 8 febr 1981.

Anna Lovisa född 30/1 1892. Hon var gift med Konrad Hedlund och de var bosatta i Övre Stenbäcken, ung 500 meter från Rismyrliden. Konrad avled i juni 1958.

Kristina Amalia född 13/4 1894. Hon avled 13/4 1986. Hon var gift med Karl Andersson i Grönliden. Han avled 1979.

Hanna Charlotta född 22/5 1898. På 1930- och 1940-talen var hon sammanboende med Signar Eriksson, död 1949. Under 1950-talet flyttade hon som husföreståndarinna till Karl Burlin i Långträsk, Bastuträsk. Hanna avled 29 aug 1993.

Glimtar från livet i Rismyrliden under 1900-talet.

Några årtal:

I september 1922 utbröt en brand i den gamla ladugården, som totalförstördes. Kort därefter uppfördes en ny ladugård som också inrymde stall för gårdens hästar, vagnslider, vedbod och en liten bostad på ett rum och kök där August och Kristina kunde bo sedan de överlätit gården till sönerna Bror, Karl och Lars omkring 1930.

1930 gifter sig Lars Löfgren med Signe Stenmark från Grönliden. Hans (Axel Elias) föds 23 maj 1933. Ulla (Birgitta Kristina) föds 19 november 1936.

1940 börjar Hans i skolan i Orrträsk.
1943 börjar Ulla i skolan.

1947 går Hans ut folkskolan (7 år). Konfirmation i Skellefteå landsförsamling. 119 pojkar och 129 flickor deltog i konfirmandläsning under juni månad. Två präster var lärare.

1950 går Ulla ut folkskolan. (7 år). Konfirmation.

1951 – 53 var Hans elev på Solviks Kristliga Folkhögskola . Realexamen i Piteå.

1952 - 54 var Ulla elev på Solvik. Realexamen.

1954 – 55 gjorde Hans värnplikt som sjukvårdare vid T3 Norrlands Trängregemente i Sollefteå.

1955 reste Ulla till Stockholm . Efter utbildning vid Stockholms Stads Handelsskolor arbetade hon t o m 2001 som sekreterare i Stockholm.

1955 – 58 var Hans elev vid Johannelunds Teologiska Institut (Missionsinstitut) i Stockholm.

På 1920-talet kom elektrisk ström till Rismyrliden i samband med att ledningar drogs till Orrträsk. Detta var cirka 15 år innan Grönliden, 7 km västerut, fick sin elektricitet.

1947 byggdes telefonledning till Rismyrliden. Telefon drogs dock bara in hos Lars Löfgren. Andersberg 7 var numret. Blev sedan 0910/620 97. I det här avseendet var Grönliden med morfars Anton Stenmarks långt före.

1948 gjordes en betydande reparation i Lars Löfgrens hus. Gunnar Lundqvist från Källheden med hjälp av pappa utförde arbetet. Samtliga fönster på det nedre planet byttes ut, kylskåp, skafferi och garderob sattes in i köket. Två nya arbetsbänkar kom till och den gamla järnspisen byttes mot en ny emaljerad vedspis. Modernisering med vatten och avlopp ansågs som en alltför omfattande åtgärd.

Vardagslivet i Rismyrliden under min barn- och ungdomstid.

Vad arbetade karlarna med? Under barmarksperioden på hösten var det viktigt att ägna tid åt vedhuggning. Det behövdes mycket ved för att värma

upp i första hand köken hos Bror, Lars, Karl och Hanna . Sedan var det också två ladugårdar som skulle hållas varma och en del av dricksvattnet till djuren skulle värmas. Den ved som höggs under hösten skulle komma till användning först om ett år.

Under vintern kördes veden hem till vedkapningsplatserna i Östra respektive Västra Rismyrliden. I april – maj var det dags att kapa och klyva veden för kommande vinter, cirka 30 cm långa ”klabbar”. Veden för ladugård och bagarstuga kunde med fördel vara längre. Fram till början av 1940-talet klövs all veden för hand men sedan hyrdes en vedklyv under den intensiva perioden. Därefter skulle veden torka ungefär en månad och sedan läggas i travar i vedskjulen.

Under 2:a världskriget 1940 – 45 kom det också ”order” om att varje skogsägare skulle bidra med ett antal kubikmeter ved (främst björkved) till landets värmebehov. Här betalade staten en summa för varje kubikmeter. Jag minns att upp till fyra extra vedhuggare bodde i Rismyrliden under flera vintrar.

Eftersom det fanns ganska mycket skog på Rismyrlidens marker var det vanligt att man sålde någon stämpling varje vinter till något skogsbolag. Att ”stämpla” innebar att man med speciella stämpelyxor gjorde märken i de granar och tallar som skulle huggas. Själva huggningen kunde sedan utföras av skogsbolaget eller av skogsägarna själva. Sedan skulle veden köras fram med häst till Bjurbäckens flottningsled eller till bilväg. Att ”flotta” timmer innebar att man dämde upp smältvatten på våren i Bjurbäcken och sedan hade vissa flottningsdagar då stora arbetslag skulle se till att stockarna så snabbt som möjligt flöt i väg ned mot större åar och älvar.

Skogsarbetet på 1940-talet var verkligen ett ”hand- och kroppsarbete” som slet hårt på arbetarna, speciellt när det var mycket kallt och snörikt. Motorsågar kom mera allmänt i bruk på 1950-talet.

Under vintern skulle väg plogas med hästdragen plog dels till grannarna Konrad Hedlund, David Hedlund och till Orrträsk (skogsväg 3,5 km) och ”sommarbilvägen” förbi Bultetjärn (2 km). Karlarna i Rismyrliden hade ansvar att efter snöfall ”handskotta ” den s k ”vändskivan ” där fem vägar möttes, nära Finnforsfallet.

Andra vintersysslor var att under milda vinterdagar köra ut gödsel från ladugården, köra hem hö från ladorna (vissa låg en a` två km från gården) köra med säd till kvarnen för att få mjöl till både människor och djur mm. På förjulsvintern tog man upp mossor och torv ur skogsmyrar för att torka på våren och använda till att blanda upp gödseln i kättar och i gödselrännor.

Ladugården. Karl Löfgren hade egen ladugård med plats för 4 kor, några kalvar, får och gris. Bror och Lars Löfgren hade gemensam ladugård med plats för åtta kor, kalvar, gris och får. Det var vanligt att man hade ung 5 tackor som födde 2 – 3 lamm vardera/år. I stallet fanns två hästar, gamla stoet Sagda och hennes dotter Nora. På 1960-talet hade Karl och Lars köpt en ”nygammal” häst som fick göra tjänst när Nora inte orkade längre.

Först 1947 började Rismyrlidenborna skicka mjölk till mejeriet i Skellefteå. Eftersom ingen s.k. mjölkbil körde förbi Rismyrlidenvägen löstes transportfrågan så att bussen Malå – Skellefteå tog hand om mjölkkrukorna cirka kl 0930, körde till mejeriet och levererade mjölken. Cirka kl 17 var tomma mjölkkrukor och event. returmjölk (för kalvarna) tillbaka vid Rismyrlidenvägen igen.

1947 installerades också en anläggning för maskinmjölkning i Bror och Lars ladugård. Tidigare hade mjölkningen varit uteslutande en syssla för kvinnorna men nu blev det vanligt att det tunga arbetet med maskinmjölkningen i regel sköttes av männen.

Hushållsarbetet. Arbetet i bondehushållet utfördes av husmor, döttrar och event piga. Det var att laga mat och kaffe, baka bröd, ta hand om slakt, laga kläder, väva mattor och dukar osv. I Orrträskområdet var Anna Andersson från Grönliden byasömmerska som kunde komma till en gård för ett antal dagar. Då sydde hon blusar, kjolar, klänningar etc. för endast några tior per plagg i ersättning. Då fick hon också mat och husrum givetvis. Hos Lars Löfgrens hade vi också besök vissa veckor av Tilda Stenmark. Hon var min morfars ogifta syster, som hela sitt vuxna liv bodde i perioder hos släktingar och andra personer, som erbjöd mat och husrum. Jag tyckte att hon var fenomenal att sticka vantar och sockar, laga trasiga byxbakar och hjälpa till i skördarbetet. Hon hade humor och ett bullrande skratt men kunde också säga till oss barn om hon tyckte att vi var alltför ointresserade av att hjälpa till med brådskaande arbetsuppgifter.

Måltider. Efter morgonkaffe eller ”silverte” (kokt vatten) var det tid för morgonsysslorna i stall och ladugård. Omkring kl 08 åt man ”gräddskålen” dvs varm mjölk som på kvällen satts i en skål för varje person att svalna i skafferier eller källare. Då hade man en kall mjölkskål på morgonen med en gräddhinna längst upp och många, däribland jag, älskade att bryta tunnbröd eller ljusugnsbröd i skålen. Brödet var gårdens egna produkter. Fick man så salt kött, rökt fläsk, syltat fläsk eller glödstekt abborre eller strömming till så var lyckan fullständig. – En del åt kall gröt på morgonen (kornmjölsgröt som hade kokats kvällen innan) Man åt den kalla gröten med långfil eller stekte den i stekpanna och hade mjölk till.

Klockan 11 var det ”elvakaffe”, ofta utomhus under slätterperioden, här var det ofta limpa och smör som bjöds. Ibland var det vetebröd och någon kaka, kanske tårta, t ex om någon hade namnsdag eller födelsedag. En dag som alltid firades med tårta var Margaretadagen i ”fruntimmersveckan” - 20 juli. Den inföll mitt i slättertiden så hela arbetslaget från Bror, Karl och Lars familjer var tillsammans. Karl Löfgren hade ju två fosterbarn Ingrid Karlsson och Filip Bergqvist och Margareta var Ingrids andranamn.

Omkring kl 13 var det tid för middag (med-dä'n). Då var det oftast kött och potatis som var huvudrätten. Mjölk, smör och bröd ingick också. Sällan var det grönsaker, dom var inte populära hos bröderna Löfgren. Ibland var huvudrätten ärtsoppa och pannkaka, ibland tunnpannkaka, kötsoppa, pitepalt, hemlagad pölsa etc. Om det bjöds på efterrätt var det troligen blåbärsoppa eller fruktsoppa.

Kl 17 var det ”femkaffi” enl samma recept som på förmiddagen.

Efter kvällens lagårdsarbete cirka kl 20 var det tid för kvällsgröten dvs då kokades kornmjölsgröt och lingonsylt och mjölk ingick. Det hembakade hårdbrödet fanns att tillgå och ofta rökt fläsk, korv som pålägg.

Jordbruksarbete. Under vår, sommar och höst fanns det mycket att göra ute på åker och äng. Omkring 10 maj hade i regel all snö försvunnit från odlingarna. I norrslutningarna i skogen kunde ibland snö finnas kvar en eller två veckor in i juni. Nu gällde det att ta reda på när tjäljen hade gått ur jorden, så att man kunde harva och så. Det kunde man avgöra genom att köra ner ett spett i marken och känna var och på vilket sätt man ”körde fast”.

Några gånger var jag med om att bränna torrt fjolårsgräs. Det gjorde man på vissa ställen på slätterängarna för att därigenom snabbare få det nya gräset att börja växa. Det arbetet var roligt och spännande men det krävde

3-4 man , god planering och tillgång till vatten så att inte lador eller något annat värdefullt brann upp.

I Rismyrliden var man noga med att tidigt på våren rensa bort den koskit som fanns på betesängarna från den gångna hösten. Dels ville man inte ha dyngan i det hö som skulle bärgas om ett par månader och dels kunde denna extra gödsel användas på den upplöjda åkern en bit bort. Gödsel hade körts ut från gödselrummet under milda vinterdagar och lagts i högar på de nyplöjda åkrarna. Under maj – juni skulle det nu harvas, gödslas och sås korn och havre som sedan kunde skördas i augusti-september. Efter att kornet skördats skulle säden tröskas i ett tröskverk som hyrdes in för några dagar.

I september var det tid att ta upp potatis ur potatislandet. Potatisen hade satts ut i landet cirka 20 maj efter att ha fått vara inne i stugvärmens cirka en månad så att den hade fått bra groddar. Under augusti och september fick korna beta på de ängar där man slagit hö under juli månad.

Slåttern. Från midsommar och långt fram i juli skulle man med lie eller slåttermaskin klippa gräs som man sedan hängde upp i s.k. ”hässjor” för att torka. En hässja kunde bli 50 meter lång. Den utgjordes av stolpar, cirka 3 meter långa som sattes ned i hål i marken. Mellan två stolpar lade man 5 – 6 stänger och på varje stång lade man ett lager hö cirka 20 cm högt. Om höet var lagt ungefär som rufsigt hår brukade det ligga kvar bäst i hässjorna tills det var dags att köra det till ladorna. Om kraftiga regn och storm kom under torktiden kunde en del hö bli förstört. Sönderblåsta hässjor kunde dock ”lagas” så att inte allt hö förstördes. – När det var lagom varmt och mycket sol under slåttern kunde torkningen ta bara fyra – fem dagar. Om man genom att se på molnen på himlen kunde ana att regn var på väg blev det ”jättebråttom” att köra in så mycket torrt hö som man någonsin kunde.

Från urminnes tider och fram till mitten av 1950-talet var det vanligt att ta vara på det hö som växte på vissa myrar i skogen eller utmed Bjurbäcken = Bäverbäcken. Här gick det inte att använda hästar och slåttermaskiner utan det var liar och handräfsor som brukades. Höet fick torka på marken i tunna strängar och sedan bäras till de små ladorna som byggts nära dessa naturängar. När vinterföret var lämpligt kördes sedan höet hem till gården.

Seder och Bruk

När jag nu sitter och skriver är det Adventstid 2005. Då går tankarna tillbaka till hur det var i Rismyrliden på 1940-talet. Då pågick Andra Världskriget runt omkring oss. Finland var i krig med Ryssland. Danmark och Norge var ockuperade av Tyskland och här i Sverige var det

ransonering på matvaror, skor och kläder mm. Vapenföra, yngre män blev inkallade under långa perioder, bl a Filip Bergkvist (Karl Löfgrens fosterson). Under vissa perioder skulle byar och samhällen vara mörklägda. Speciella mörkläggningsgardiner kunde sättas upp och eventuella springor måste tätas så att inte fientligt flyg skulle kunna upptäcka platsen och bomba den.

Advent var, på 1940-talet liksom nu, en förberedelsestid inför julen. För Ulla och mig som gick i skolan i Orrträsk betydde den årstiden att det var mörkt på morgonen vid åttatiden när vi var på väg till skolan och på eftermiddan vid tretiden när vi skulle hem. När det var snö gick vi självklart vägen genom skogen förbi farbror Karl och faster Linas hem. Var det lämpligt före åkte vi skidor och hade det varit tö men sedan frusit på åkte vi spark. Två tredjedelar av vägen var bitvis knölig och ojämn, men ojämnheterna ”försvann” till stor del när snön hade plogats och sedan frusit ihop. Plogningen gick så till att en eller två hästar drog plogen som föste iväg snön mot höger sida. När man sedan vände hemåt vid stora landsvägen nära Orrträsk, blev även den andra sidan plogad. När det var en snörik vinter kunde vägen likna ett dike i snön, men den fungerade ändå för häst- och persontrafik.

När det hade snöat mycket, kunde det hända att pappa skjutsade oss med häst och rissla (släde). Det var snällt gjort.

Före jul skulle hushållsgrisen slaktas och tas tillvara. Kanske någon kalv också. Några får hade slaktats redan i oktober. Julstädningen i dåtidens bondgårdar var en stor sak och tog åtskillig tid. Vår mamma Signe brukade dagen före julafton torka golvet i stora köket. Sedan lade hon ut tio långa trasmattor i två riktningar så att det blev ett vackert mönster. Dessutom hjälpte det till att hålla värmen i midvintertid. Värmen kom från den stora järnspisen i norra hörnet.

Julgran hade vi och i den hängdes stora porslinsbollar, som lätt kunde gå sönder om någon knuffade till dem. Små svenska flaggor som hängde i tunna snören, äpplen, glitter, konfekter mm fanns bland prydnaderna. Och så stearinljus förstås. Dom fick bara tändas några gånger under jultiden, och under noggrann kontroll på grund av brandrisken. Elektriska julgransljus blev vanliga på slutet av 1940-talet.

På Julaftonen samlades Karl, Bror, Lars och Hanna med familjer hos någon av bröderna. Det brukade vara 12 personer. Nja, det stämde inte alltid för ett år fanns Juha Avelin hos Bror och Svea medan Raili Oinonen var hos

Karl och Lina. De var båda finska krigsbarn i 6-årsåldern som under en vinter hade ett tillfälligt fosterhem i Rismyrliden. Samlingen inleddes med stort kaffekalas kl 15.30. Vetebröd, sockerkaka, anisbröd och kanske åtta kaksorter var vanligt. Klockan 17 lyssnade man på julbön i radion. Den sändes ofta från någon Stockholmskyrka och innehöll julevangelium, körsång, psalm och bön.

När julbönen var slut blev det lite oroligt i det stora köket där vi var samlade. Alla väntade på något - Julklapparna! Det klampade i farstun, någon knackade på dörren och så kommer han in - Tomtefar själv. "Finns det några snälla barn här"? Ja, det fanns det. Stora och små paket delades ut. Ulla och jag fick ofta 12 - 15 julklappar varje år, detta tack vare att vi hade så stor familj omkring oss. Det var nog mer än vad många av våra skolkamrater fick så vi lärde oss att inte "skryta" över de många julklapparna när vårterminen började efter nyår.

Under tiden som julklappsutdelningen pågick var det glad musik i radion. Programmet hette "Dans kring granen". Ledare var radiojournalisten Sven Jerring. Han var mycket populär och kallades "farbror Sven". Många barn fanns i studion och en orkester spelade "Nu är det jul igen", "Räven raskar över isen" m fl melodier. Omkring kl 19 var samlingen slut för då var det tid för kvällsmjölknigen. - Någon TV fanns inte i Skelleftetrakten förrän omkring 1960.

På juldagsmorgonen var det vanligt att de som kunde lyssnade till julottan som sändes i radio. Under några år omkring 1950 ordnades julotta i Orrträsk skola då läraren Gustav-Adolf Nygren var predikanten. Någon gång beställdes en buss som körde julottebesökare från den övre delen av Skellefteå socken till landskyrkan. Vid sådana tillfällen var det alldeles fullt med omkring 2000 gudstjänstbesökare. - En femårig pojke från en grannby som var med säger strax innan julottan börjar: "Titta tårtan!" Vad menade han? Jo, han lade märke till hur tre ringar med elektriska ljus tändes högt upp i kyrkans valv!

Under helgdagarna i jultiden brukade kaffekalas hållas i de hem i Rismyrliden där man inte hade varit på julaftonen. Det blev mycket kakor som skulle ätas på två veckor! - Det hände också att det kom julfrämmande från Grönliden: faster Amalia Andersson med maken Karl eller morbror Algot Stenmark med hustrun Linnéa. Om det var barn med tyckte Ulla och jag att det var speciellt roligt. - En gång minns jag att vi fick besök i jultid

av moster Ellen och morbror Albin Lindmark från Åbyn, Burträsk. Det året var det ganska lite snö och därför kunde morbror köra skogsvägen via Ljusvattnet de cirka 30 km till Rismyrliden.

Under jullovet var det också tid för Söndagsskolans julfest i Orrträsk skola. Då brukade skolsalen vara absolut fullsatt av barn och vuxna. Söndagsskolans samlingar hölls i regel hemma hos sömmerskan Anna Andersson i Grönliden. Hon hade inga egna barn men kände starkt för att få ge kristen undervisning till barnen i kringliggande byar. De flesta barnen i aktuell ålder deltog också. Ulla och jag var bara med ibland på grund av vi hade över fem km väg till söndagsskolan. Mamma och pappa tyckte att skolgången måndag - lördag 6 x 7 km räckte för oss. På julfesten brukade vi alltid vara med. Eftersom övningar för festen hölls i skolan kunde vi oftast vara med. Omkring 25 barn deltog plus småsyskon. Vuxna medverkade också och därför blev det ett fint program. Ibland var det -20 grader ute och + 25 inne.

När julfirandet var över kom "blåveckorna" som man brukade säga. Det betyder att nu skulle man arbeta i skogen, snickarverkstan, hemmet mm. Vi barn gick i skolan sex dagar i veckan.

"Böna". Det kristna livet betydde mycket för människorna i Rismyrliden och i grannbyarna. I många hem hade man en gemensam kvällsandakt innan man gick till sängs. Det innebar att man läste en betraktelse ur någon andaktsbok t ex av Fredrik Hammarsten eller Carl Olof Rosenius. De böckerna var kvällsläsningen i mitt hem. När jag nu tänker på det förstår jag att sådana böcker måste ha varit ganska svårförståeliga för barn. Yngre barn hade nog i regel somnat tidigare och då bad föräldern "Gud som haver barnen kär" med barnet innan man sa ' God natt! - De vuxnas aftonbön avslutades med Fader Vår och Välsignelsen. När jag var ungefär tretton år ville mamma och pappa att jag skulle läsa ur dagbetraktelsen. Det gjorde jag gärna och jag upptäckte då att det var lättare att åtminstone delvis förstå krångliga teologiska ord när jag själv var "läsaren". - Då började också funderingar komma på att jag kanske skulle bli predikant.

Stugmöten var vanliga hemma hos oss, hos Karl Löfgrens och i många hem i Grönliden, Grannäs m fl byar. När det var "stormöten" användes Orrträsk eller Rönjorets skolor som lokaler. Då det var samling i hemmen

var det oftast klockan fyra på eftermiddagen. De flesta var bönder och ville hinna hem till kvälls mjölkningen vid sjutiden.

Vid stugmötena medverkade präster eller predikanter utsända av Skellefteå landsförsamling eller EFS predikanter i bygden t.ex. Jonas Stenlund från Brutorp, hans son pojkboksförfattaren och pred. Josef Stenlund, Folke Lindfors, Boliden, Ragnar Stenlund, Bastuträsk m fl . Byaorganist vid dessa samlingar var oftast mina kusiner Filip Bergkvist och Lars Andersson. Hos oss brukade pappa ta in några långa plankor, som förvarades på stallvinden. Han slog dit långa pinnar (ben) och så hade 20 – 30 personer bänkar att sitta på.

Missionsmöten hölls flera gånger per år. Det innebar att man hade ett eller två möten på lördagen och sedan fortsatte man med två samlingar på söndagen. Ofta hölls dessa missionsmöten i Orrträsk skola men de kunde också förläggas till någon större bondgård i de mindre byarna. Var det fyra gudstjänster så skulle kaffekommittén också ordna med fyra kaffeserveringar för 50 – 100 personer vid varje tillfälle. På lördagen brukade det vara auktion på handarbeten och andra skänkta varor. En sak som förekom var när duktiga och villiga snickare, jordbruksarbetare, tunnbrödsbagare, sömmerskor bjöd ut att göra ”dagsverken” hos olika personer mot att ersättningen gick till missionen. Min morbror Algot Stenmark kunde erbjuda sig att t.ex plöja en dag med sin traktor. Ofta var det min pappa Lars som ropade på det erbjudandet. – Mot slutet av auktionen kom serveringskommittén och erbjöd tårtbitar på fat. Det var inte ovanligt att en tårtbit såldes för 25 kronor. Det var höga priser omkring 1950! Behållningen av dagarna brukade delas mellan EFS och Svenska Kyrkans mission.

Sånggruppen. När målbrottet var över frågade min kusin Lars Andersson i Grönliden om jag ville vara med på sångövningarna som han var ledare för. Det ville jag gärna och här kan man säga att mitt intresse för att sjunga i kör väcktes. I Orrträsk-Röjnorets sånggrupp var vi då ungefär 15 personer som var med. Vi brukade mest sjunga 2-3 stämmiga sånger oftast med Lars som ackompanjator vid tramporgeln eller pianot. Uppsjungningarna var oftast i Orrträsk eller Röjnorets skola. Övningarna hölls i deltagarnas hem. Ibland sjöng vi i storkör tillsammans med Boliden och Gråberg- Krångfors sångkör. Sångaresor kunde förekomma till angränsande socknar. Folke Lindfors, Boliden var sångledare och predikant vid dessa resor.

Från mitten av 1950-talet fortsatte ”storkörverksamheten” i samarbete med Norsjöbygdens EFS-kör. Där var musikkonsulenten Petrus Stenlund en energisk ledare . Han organiserade resor till bl a Arjeplog, Åsele-Fredrika, Nordmaling m fl platser. – Det största sammanhang som våra ”glesbygdskörer” deltog i var nog EFS 100-årsjubileum i Stockholm 1956.

Tonårsverksamhet. Ungdomar i åldern 12 – 18 år samlades i juniorföreningen. Det var ganska många ledare och samlingar hölls dels i Grönliden och dels i Röjnoret med ungefär 10 deltagare på vardera stället. Vi hade bibelstunder, sångkvällar, textil- och träslöjd, utflykter m.m . Sommarläger hölls på olika platser. Mitt första läger var i Röjnoret 1946. Ungdomspredikanten och pojkboksförfattaren Josef Stenlund var lägerchef. Det var gedigen kristen undervisning som gavs. Många roliga inslag förekom också som roade oss glesbygdsungdomar. Under det lägret blev det viktigt för mig att säga ett medvetet JA till Jesus som redan när jag döptes i Bastuträsk prästgård sommaren 1933 hade sagt : Du får höra mig till hela livet!

Det största lägret som jag var med om under min tonårstid hölls 1950 i Ope, ungefär 10 km öster om Östersund. Totalt var vi över 400 deltagare på detta riksläger för hela landet. Vi var 15 deltagare från Skelleftetrakten , därav fem från ”min” juniorförening i Grönliden-Röjnoret. Det var fascinerande att komma ut i stora världen på detta sätt. Vi upplevde Storsjöbygden som gudomligt vacker och fick bl a göra en abonnerad båttur runt Frösön. Vi såg tonsättaren Vilhelm Petterson-Bergers hem Sommarhagen och fick höra några avsnitt ur Frösöblomster.

Studieverksamhet. Åren 1947 – 1951 var jag hemma i Rismyrliden och deltog i jordbruks- och skogsarbetet. Eftersom pappa var vägvakt, dvs förman för underhållsarbeten på en sträcka av stora landsvägen blev det också en del skift i den verksamheten. På fritiden deltog jag några kvällar i veckan i studiecirklar som hölls i Orrträsk skola. Ulla var också med och vi läste fortsättningskurser i svenska, matematik, engelska mm. Läraren Gustav-Adolf Nygren var en god ledare . För bl a Ulla och mig blev dessa kurser en fin introduktion för studier vid Solviks folkhögskola.

Glimtar från vinter- och sommararbetet. Arbete i skogen kunde förekomma under alla årstider. På hösten var det hyggesrensning, vedhuggning, kanske kolning. Under vintern var det hemkörning av veden , avverkning och körning av timmer och massaved . Under vår och

försommar kunde det bli fråga om hyggesbränning. Då hade man i förväg fått tillstånd av brandmyndigheten (brandkåren) och man lejde folk från skogsbolag och andra privata skogsägare i närheten så att man skulle kunna sköta bränningen på ett säkert sätt.

En skogsbrand av det här slaget var en del av arbetet att få ny skog att växa på ett ganska stort område där man tidigare huggit ned tallar, granar och björkar. Det blev mycket ris kvar efter den stora avverkningen (huggningen) så det var viktigt att det brann upp liksom mossa som kunde vara till hinder när nya plantor skulle växa.

Sommaren 1950 var jag med om en stor hyggesbränning ungefär 4 kilometer norr om Rismyrliden. Det var cirka 15 personer som hade kallats ihop så att man skulle kunna bevaka hela området. Det var viktigt att veta vindriktningen. Om vinden t.ex kom från norr så var det bäst att börja bränningen i söder. Då spred sig branden inte för snabbt. Om vinden vände under dagen var det viktigt att flytta om personal så att man kunde kontrollera branden ändå. Naturliga gränser var en myr i skogen, en grusväg eller en liten tjärn.

Funderingar inför framtiden När jag hade slutat den 7-åriga folkskolan i Orrträsk var jag 14 år. Året var 1947. Då var det inte självklart att jag skulle fortsätta att studera. Det som var vanligt i många bondehem på den tiden var att pojkar och flickor deltog i gårdens sysslor under sin tonårstid. På så vis fick man kunskap i många praktiska ting som var nyttiga för det vuxna livet. Jag deltog i jord- och skogsbruksarbetet 1947 – 1951. Samtidigt var jag mycket intresserad av den kristna sång- och ungdomsverksamheten. Det har jag redan berättat om liksom den ”extra” studieverksamhet som läraren Gustav-Adolf Nygren var ledare för i slutet av 1940-talet. Jag tror att det var ett 15-tal ungdomar i olika åldrar som deltog i dessa kurser. Intresse för att fortsätta med heltidsstudier fanns nog hos mig men en brännande fråga var: Vad skall det bli av bondgården Rismyrliden i framtiden? Kommer någon att vilja driva den vidare när inte bröderna Bror, Karl och Lars orkar längre? Jag pratade med mamma och pappa om saken och de var väldigt förstående för min vanda. De insåg att det inte skulle vara lätt i en förändrad tid att med bara få människor sköta en gård i en enslig by. Därför blev det så att jag sökte till Solviks Folkhögskola, 15 km norr om Skellefteå. Det är en av Evangeliska Fosterlands Stiftelsens åtta folkhögskolor. På den tiden var kurserna där upplagda så att man på två år kunde ta realexamen. Jag var elev på Solvik 1951 – 53 och Ulla 1952 – 54.

Människorna i Rismyrliden.

Jag har nämnt deras namn tidigare men här vill jag presentera dem ytterligare.

Signe Löfgren (1903 – 1981) var min mamma. Hon var dotter till Amalia och Anton Stenmark i Grönliden. Amalia kom från den stora Söderströmssläkten i Kalvträsk, Burträsk. Vid min födelse var mamma Signe 30 år.

Hon var snäll och omtänksam till sitt väsen. Ett speciellt minne som jag har av henne är när hon vid min skolstart 1940 följde mig till fots på vägen genom skogen till Orrträsk. Då var hon angelägen att visa mig var avtagsvägar/stigar fanns som jag inte borde följa om jag ville komma till skolan. Mamma lagade mat, skötte hem och lagård, sydde, spann och vävde mm. Att hon fanns hemma mer än pappa var väldigt naturligt på den tiden. Känslomässigt stod vi varandra nära.

1965 drabbades mamma av en hjärtinfarkt under mjölkningen i ladugården. Det blev en påminnelse för människorna i Rismyrliden att det var dags att göra allvar av de flyttplaner, som man haft en tid. Från mitten av 1950-talet hade en nedtrappning skett i jordbruksarbetet. I Allhelgonatid 1966 flyttade mina föräldrar till en lägenhet på Åsgatan 32 C i Skellefteå. Någon vecka tidigare flyttade Karl och Ingrid till Moröghöjden, Skellefteå.

Lars Löfgren (1889 – 1971) . Pappa fyllde 44 år samma år som jag föddes. På ett sätt kan man säga att jag hade en gammal pappa men jag vill påstå att han var ”ung”. Han var yngst av tre bröder, men kom att bli en ledargestalt i det gemensamma arbetet. Han var kunnig i både teoretiska och praktiska ting som t ex snickeri och smide. Bröderna hade i regel rådslag på morgonen om dagens sysslor och de delade noggrant på inkomster och utgifter för jord- och skogsbruket.

Vi barn tyckte ibland att pappa var sträng men han kunde också vara mjuk, kort sagt: han var rejäl! Han var för det mesta i verksamhet men jag kommer ihåg att han kunde sitta på söndagsaftnar i gungstolen och läsa i sin bibel. Då hade pappa helgledigt!

Ulla, min syster, föddes i november 1936. Jag kommer ihåg att några dagar efter hennes födelse bröt jag mitt högra ben. Mamma och den lilla babyn låg inne i kammaren och fick ta det lugnt. En eftermiddag skulle jag hjälpa barnpigan Signe (vår kusin) att ta in ved. Veden låg på den stora kälken strax nedanför trappan. När jag skulle kliva över medarna med mina vedträn hände olyckan. En ”klok gubbe” kom och spjälkade benet (gipsade) och nu var även jag en som behövde hjälp för lång tid framöver.

När Ulla blivit några år äldre minns jag att jag drog henne i en fyrhjulig kärra ute på gården. Från skoltiden kommer jag ihåg att vi lekte "Taxi" ibland på vinterkvällarna. Det innebar i regel att Ulla stod utanför ett hus och ropade att hon behövde skjuts t ex från Centralen till "Svea"-vägen eller Kungsgatan. Då kom jag med stora kälken och skjutsade henne dit hon önskade på någon av de fint uppskottade vägarna.

Skolvägen hade vi gemensam under fyra år, 3,5 km vinterväg eller 5 km sommarväg. När det var bärtid i september hände det vissa dagar att mamma mötte oss när vi var på hemväg. Då kunde vi få storfika eller pannkaka med sylt. I gengäld ville hon att vi skulle delta i blåbärs- eller lingonplockningen. Apropos bär så blev Ulla en riktigt duktig hjortronplockare men då med pappa som ciceron och instruktör. Under några år kring 1945 hade vi Rismyrlidens Scoutkår i verksamhet, d.v.s. Ulla och faster Hanna var scouter medan jag var scoutchef. Jag trivdes i alla fall!

Det var få barn i grannskapet men de yngre barnen Bengt och Allan Hedlund fanns liksom Yngve och Marta Andersson ("barnpigan") Signes barn. En vinter hade vi även två finska barn i byn. Då var det söndagsskola i byn ibland! Faster Hanna var inspiratör!

Bror Löfgren (1883 – 1959) bodde i den äldsta gården i Rismyrliden. Den är från första hälften av 1800- talet. Han var också den äldste av bröderna. Ett minne jag har av farbror Bror är från en snörik vinter på 1930-talet. Drivorna mellan Lars och Brors hus var meterdjupa. Han bar mig på ryggen och fick "vada" i snö. Då utbrast jag: Favo gaar a klä. = Farbror går på knäna!

Han var go' farbror Bror! Under min tonårstid var jag ofta tillsammans med honom i olika arbetsuppgifter. Han visste hur vi skulle ta in torrhö, reparera en gårdsgård eller hugga ved i björkskogen. På 1950-talet började dock krafterna avta så jag fick gärna lyfta den tyngre ändan av ved- eller timmerstocken.

1943 gifte sig Bror med Svea Karlsson (1903 – 1957) från Grannäs. Hon kom till Rismyrliden som piga men blev hans fru. Jag minns vilken stor händelse det var att hålla bröllopfest med mer än 50 gäster. Efter middagen kom det en skara "koxare" till byn. Det var yngre och äldre bekanta till brudparet som ropade i kör: Vi vill se bruden! Vi vill se bruden! Sedan hurrade man för brudparet och om jag minns rätt så blev även de bjudna på något av bröllopsgodiset.

Bror och Svea hade ladugård tillsammans med Lars och Signe så släktskap och arbetsgemenskap förenades. Under 1950-talet blev Svea sjuklig och

1957 blev Bror änkeman. Två år senare avled Bror själv, 76 år gammal. Faster Hanna var hans stora stöd och hjälp under de sista åren.

Karl Löfgren (1887-1966) bodde i västra Rismyrliden, precis 1 kilometer från Lars och Bror. Det hus som Karl och hans hustru Lina bodde i byggdes på 1910-talet.

Det var alltid roligt för oss barn att hälsa på hos "Karlers", som deras hem allmänt kallades. Faster Lina var duktig med matlagning och bak. Hon var mycket gästfri. Vid julen fanns det många sorter på kakbordet, ibland 12 sorter. När Ulla och jag var på väg hem från skolan blev vi ofta inbjudna på mjölk och hembakad limpa.

Karl berättade gärna från äldre tider och hade lätt för att minnas människor han mött. Under många år skrev han korta dagboksanteckningar i det aktuella årets almanacka. På så sätt har mycket av händelserna i Rismyrlidens historia blivit bevarat. – Karl var duktig som hästkarl. När bröderna arbetade i skogen var ofta Bror och Lars huggare medan Karl körde timmer- och vedlassen.

Lina och Karl hade två fosterbarn : Ingrid Karlsson och Filip Bergqvist. Ingrid var född 1911 och kom till Rismyrliden omkring 1920. Jag minns Ingrid som en arbetsam och glad kvinna. Hon hjälpte grannar med brödbakning, tvätt, städning mm S.k. manssysslor hade hon fysiska krafter och mod att delta i : plantering och röjning i skogen, vedkapning på våren, slätterarbetet, gödselkörning . Sommarens slätter i juli månad var ju något som alla män, kvinnor och barn deltog i. Det kunde vissa dagar bli ett arbetslag på 12 personer. Då gick det med fart. Det var roligt att trampa hö i sommarvarma lador med Ingrid och faster Hanna! – Ingrid fanns kvar i Rismyrliden som farbror Karls stöd fram till flyttningen till Moröhöjden , Skellefteå hösten 1966. Hon flyttade kort tid efter hans död till en lägenhet på Åsgatan 32 E där hon blev granne med Vilma Lundmark (Ainos mor) och Signe Löfgren. Ingrid avled 1998.

Filip Bergqvist var född 1921 och kom till Rismyrliden 1926. Han gick i sjätte klassen i Orrträsk skola när jag föddes. Det var på den tiden sista klassen i folkskolan. Hans lärare hette Ella Hedgren. Hon var också lärare i Orrträsk under mina tre första skolår. Filip var duktig att snickra och jag kommer ihåg att han bl a gjorde visselpipor och pilbåge åt mig. Det var vanligt på den tiden att pojkar tidigt deltog i jordbruks- och skogsarbetet. För Filip innebar det också att han vissa perioder hade jobb som vägarbetare. På fritiden studerade Filip vidare med hjälp av brevkurser från Hermods korrespondensinstitut. Det var spännande för mig att besöka Filip

och ta del av hans ökade kunskaper i maskinskrivning, stenografi, matematik mm Under andra världskriget (1939 – 45) var Filip inkallad långa perioder i beredskapstjänst . När hans militärförband låg i Handöl i västra Jämtland kunde Filip på fritid tillverka prydnadssaker i täljsten. Han skickade hem dem som presenter till oss i Rismyrliden. 1947 gifte sig Filip med min kusin Astrid Andersson från Grönliden. – Filip har i skriften ”Mitt liv i Rismyrliden och på andra ställen (1992) gett fina minnen från sitt liv. Han avled 29 april 2006.

Hanna Löfgren (1898 – 1993) Hon bodde under min barndom i den lilla lägenheten i lagårdslängans sydligaste del. Faster Hanna skötte hushållet för min farmor fram till hennes död i augusti 1939. Jag var ofta hos farmor och Hanna när jag var liten. När jag behövde sova middag satt jag ibland i hennes knä. Hon sjöng sånger för mig: ”Ett litet fattigt barn jag är” eller ”Se, Jesus är ett tröstrikt namn”.

Hon bjöd mig ofta på mat och det gillade jag. Faster Hanna var god och glad till sitt väsen och då hon var med i slätterarbetet blev det ”livet”. Under 1950-talet var Hanna ”piga” i långa perioder hos sin syster Amalia Andersson i Grönliden. 1960 – 1980 (ungefär) var hon hushållerska hos Karl Burlin i Långträsk, Bastuträsk. – Vi som är hennes syskonbarn minns faster/moster Hanna med glädje och tacksamhet.

Signar Eriksson (död 1949) var Hannas sambo under 1940-talet. Jag minns honom bl a som gårdsfrisör och hemskomakare. För övrigt deltog han i arbetet på gården trots att han inte var så frisk. Han var framför allt duktig i och intresserad av hästkörning. Han lärde mig en hel del i det gebitet. – Att Signar hade hjärtbesvär har jag förstått bättre på senare år när också jag fått Nitroglycerinmediciner.

Ja, det var något om släkten/grannarna och livet i Rismyrliden på 1940- och 1950-talen.

I grannskapet fanns också släktingarna Lovisa (pappas syster) och Konrad Hedlund samt Astrid och David Hedlund med sina familjer. Att skriva om alla dessa skulle göra min ”bok” ännu tjockare. Därför avstår jag. Det är dock med glädje jag minns dem alla.